

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

+ +

**STOP
BULLYING**

▶ **Επιμόρφωση
για την ενδοσχολική
βία και τον εκφοβισμό**

των τακτικών και των αναπληρωματικών μελών των
τετραμελών ομάδων δράσης στις 116 Διευθύνσεις
Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης της χώρας

8-12 Ιουλίου 2024

Ενότητα 8^η

Δομικά και Ποιοτικά Χαρακτηριστικά
Σχεδίων Δράσης - Ο κύκλος της έρευνας-
δράσης

Περίγραμμα παρουσίασης

- Υποστηρικτικές ενδοσχολικές προσεγγίσεις διερεύνησης / αντιμετώπισης / πρόληψης περιστατικών Ε.ΒΙ.Ε.
 - Συμμετοχικές δράσεις ολιστικής προσέγγισης
 - Θεωρητικό πλαίσιο συμμετοχικών προσεγγίσεων
- Έρευνα Δράση (Action Research)

Υποστηρικτικές ενδοσχολικές προσεγγίσεις διερεύνησης / αντιμετώπισης / πρόληψης

Υποθετικό περιστατικό Ενδοσχολικής Βίας και Εκφοβισμού

Σε ένα σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε μια γειτονιά μιας αστικής περιοχής εκδηλώνονται αρκετά φαινόμενα Ε.ΒΙ.Ε. Οι μαθητές και μαθήτριες εκδηλώνουν συχνά επιθετική συμπεριφορά μέσα στην τάξη. Δεν είναι λίγα τα βίαια περιστατικά και κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων ανάμεσα στους/στις μαθητές/τριες. Υπάρχουν γονείς που διαμαρτύρονται για τέτοιες συμπεριφορές απέναντι στα παιδιά τους. Η κατάσταση απασχολεί έντονα τον σύλλογο διδασκόντων και αναζητούν τρόπους αντιμετώπισης του σοβαρού αυτού προβλήματος.

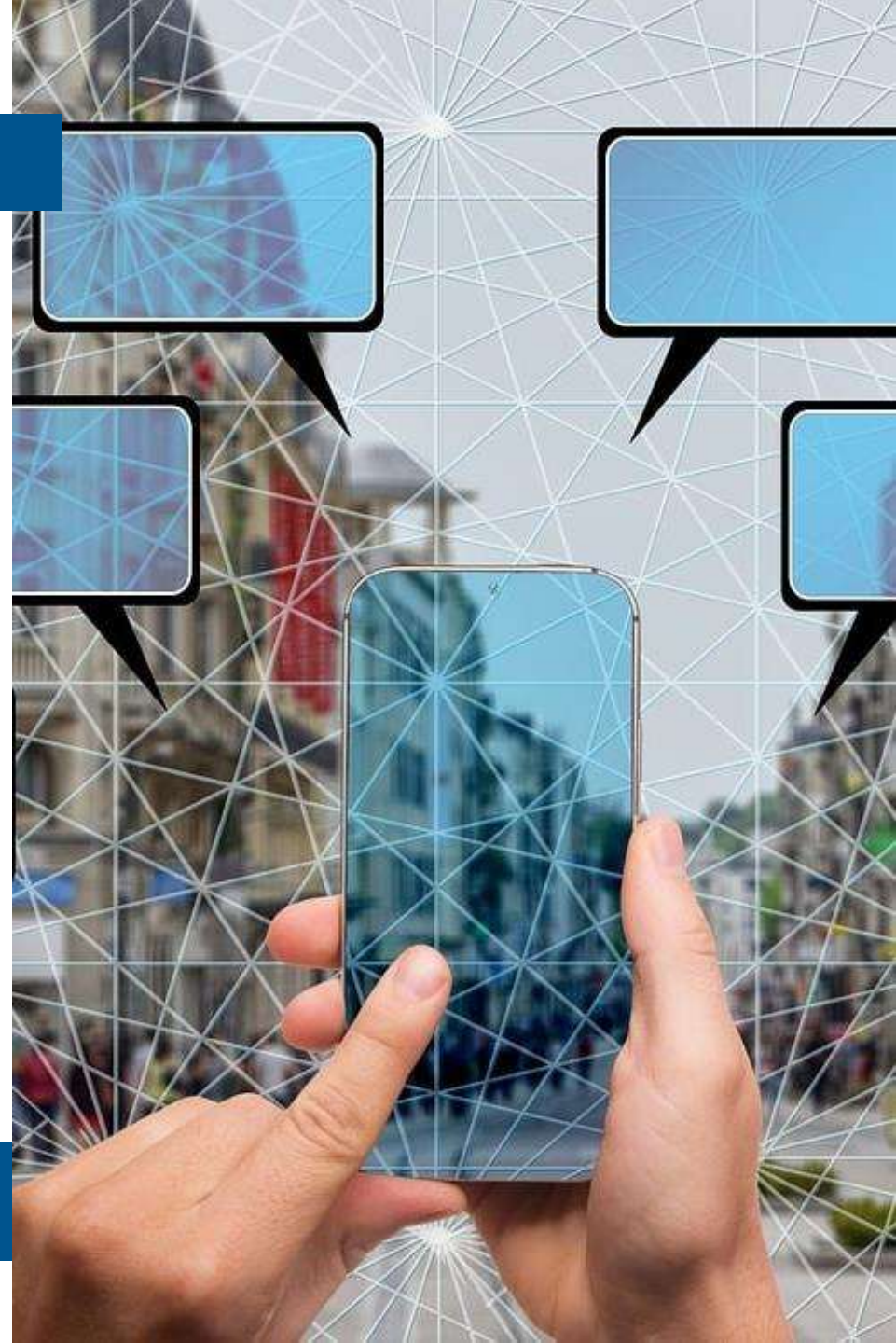
Μορφές υποστηρικτικών προσεγγίσεων

Η σχολική μονάδα μπορεί να αξιοποιήσει (ενδεικτικά):

- Επιμορφωτικές/ενημερωτικές συναντήσεις
- Μελέτη επιμορφωτικού/ερευνητικού υλικού
- Παραπομπή σε ειδικούς επιστήμονες/φορείς (π.χ. ψυχολόγο του σχολείου, ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ κ.ά.)
- Συμμετοχικές δράσεις ολιστικής προσέγγισης

Συζήτηση στην ολομέλεια

- Ποια προσέγγιση θα επιλέγατε για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της συνθήκης που επικρατεί στο σχολείο;

Οι εκπαιδευτικοί είτε μόνοι είτε σε συνεργασία με έμπειρους ερευνητές σε συμβουλευτικό ρόλο:

- διερευνούν τη συγκεκριμένη κατάσταση
- κατανοούν τους παράγοντες & τις παραμέτρους
- αναζητούν τρόπους για τον περιορισμό των περιστατικών
- προβαίνουν σε βελτιωτικές παρεμβάσεις & τις ανασχεδιάζουν.

(Cohen et al., 2008 · Κατσαρού & Τσάφος, 2016 · Τσάφος, 2018 · Τσιώλης, 2018)

Επικοινωνισμός

- **Θεωρία Γνωστικής ανάπτυξης (Piaget, 1969):** χρήση υποθετικών συλλογισμών για την εκτέλεση ελεγχόμενων πειραματισμών, ως βάση της **βιωματικής μάθησης** (experiential learning).
- **Θεωρία Ανακαλυπτικής μάθησης (Bruner, 1966):** η γνώση αναπαρίσταται και οργανώνεται μέσω **διαφορετικών τρόπων οργάνωσης της σκέψης**. Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε αυτά που μάθαμε, για να περάσουμε το σύνορο «από τη μάθηση στη σκέψη».
- **Γνωσιακή Συμπεριφοριστική Θεωρία (Ellis and Dryden, 1997):** εστιάζει στην **αλλαγή της σκέψης με σκοπό την αλλαγή της συμπεριφοράς**. Οι Ellis and Dryden (1997) θεωρούν ότι οι αντιλήψεις ασκούν ισχυρή επίδραση στον γνωστικό, συναισθηματικό και συμπεριφορικό τομέα.

Θεωρητικό πλαίσιο συμμετοχικών προσεγγίσεων

- **Κοινωνικο-γνωστικές Θεωρίες (Bandura, 1989):** μάθηση μέσω μίμησης και παρατήρησης.
 - Σημαντικός ο ρόλος του «μοντέλου» στο περιβάλλον.
 - Οι στάσεις έχουν γνωστικές, συναισθηματικές και συμπεριφορικές συνιστώσες και επηρεάζουν την πιθανότητα κάποιιοι να εμπλέκονται σε συγκεκριμένες συμπεριφορές.
 - Οι Bauman & Yoon (2014) συνιστούν τη γνωσιακή-συμπεριφοριστική θεραπεία για παρέμβαση σε προβλήματα που προέρχονται από εσφαλμένες αντιλήψεις.
- **Κοινωνικοπολιτισμικές Θεωρίες (Vygotsky, 1988):** Η γνωστική ανάπτυξη εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την εκάστοτε κουλτούρα, μέσα στην οποία αναπτύσσονται τα άτομα. **Η γνώση, οι σκέψεις, οι στάσεις, οι αξίες και οι πεποιθήσεις προκύπτουν μέσα από τις αλληλεπιδράσεις με τους άλλους, όχι με παθητική αποδοχή, αλλά με ενεργητική εσωτερίκευση.**

- **Θεωρία της κοινωνικής κυριαρχίας (Cummins, 1999):** ερμηνεύει συγκεκριμένες κοινωνικές γνωστικές λειτουργίες ως προσαρμογές στις απαιτήσεις της διαβίωσης σε μια ιεραρχία κυριαρχίας (ή θέσης), στην κοινωνική οργάνωση στις κοινωνίες των ανθρώπων.
- **Κοινωνικο-οικολογική θεωρία (Social-Ecological Theory, Bronfenbrenner, 1994):** παρέχει ένα πλαίσιο για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο διάφοροι **περιβαλλοντικοί παράγοντες επηρεάζουν την ανθρώπινη ανάπτυξη.**
 - Δίνει έμφαση στη διεργασία της ανάπτυξης και τονίζει τη **σημασία των οικογενειακών, οικονομικών και πολιτικών δομών στην ανάπτυξη του ατόμου** - τοποθετεί την ανθρώπινη ανάπτυξη μέσα σε ένα ευρύτερο κοινωνικό, πολιτισμικό και ιστορικό περιβάλλον.
- **Θεωρία συστημάτων (Systems theory, Bauman & Yoon, 2014):** εστιάζει στην αμοιβαιότητα και την αμοιβαία επιρροή εντός της οικογένειας. **Οι προσπάθειες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων πρέπει να περιλαμβάνουν συνολικά το κοινωνικό περιβάλλον του παιδιού.**

Αφόρμηση

- Ποια μέθοδος προσέγγισης αξιοποιεί τις παραπάνω θεωρίες και μπορεί να συνδυάσει τη θεωρία με την πράξη;

Έρευνα Δράση (Action Research)

Ενδεικτικές Εννοιολογήσεις/Ορισμοί

Στην ελληνική βιβλιογραφία συναντάμε τους επικρατέστερους όρους: έρευνα δράσης και έρευνα δράση

Η έρευνα-δράση είναι ένας πρακτικός τρόπος να εξετάσει κάποιος την πρακτική του με στόχο να ελέγξει αν είναι όπως θα ήθελε και στη συνέχεια να τη βελτιώσει.

(McNiff, 1995:3)

Η έρευνα δράσης είναι μια ερευνητική διαδικασία που οι ίδιοι οι άνθρωποι της πράξης διενεργούν με στόχο να βελτιώσουν τις επαγγελματικές πρακτικές τους. Είναι μια μορφή έρευνας κατά την οποία ο ερευνητής είναι ταυτόχρονα και αυτός που δρα στην πραγματικότητα που ερευνά. Σε συνεργασία με άλλους που συμμετέχουν σε αυτή την πραγματικότητα, τη διερευνούν με σκοπό να την κατανοήσουν, να ερμηνεύσουν τις δυσλειτουργίες της, να διαγνώσουν προβλήματα και προοπτικές και τελικά να παρέμβουν για να βελτιώσουν όχι μόνο την πρακτική τους αλλά και τις συνθήκες μέσα στις οποίες δρουν ως επαγγελματίες. Δηλαδή είναι μια διαδικασία συνεργατικής έρευνας, που προϋποθέτει την ενεργό συμμετοχή των εμπλεκόμενων στο πεδίο που ερευνάται.

(Κατσαρού & Τσάφος, 2003:14)

Η έρευνα-δράση έχει ως στόχο την υποστήριξη των εκπαιδευτικών, μεμονωμένα ή σε ομάδες, για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της εκπαιδευτικής πράξης και α υλοποιήσουν καινοτομίες μετά από προβληματισμό και συζήτηση.

(Altricher, et al., 2001:22)

Κεντρική φιλοσοφία της έρευνας δράσης

Οι εκπαιδευτικοί γίνονται οι ίδιοι ερευνητές με διπλό ρόλο:

- ✓ Συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία, την οργανώνουν, την υλοποιούν, και ταυτόχρονα
- ✓ την ερευνούν.

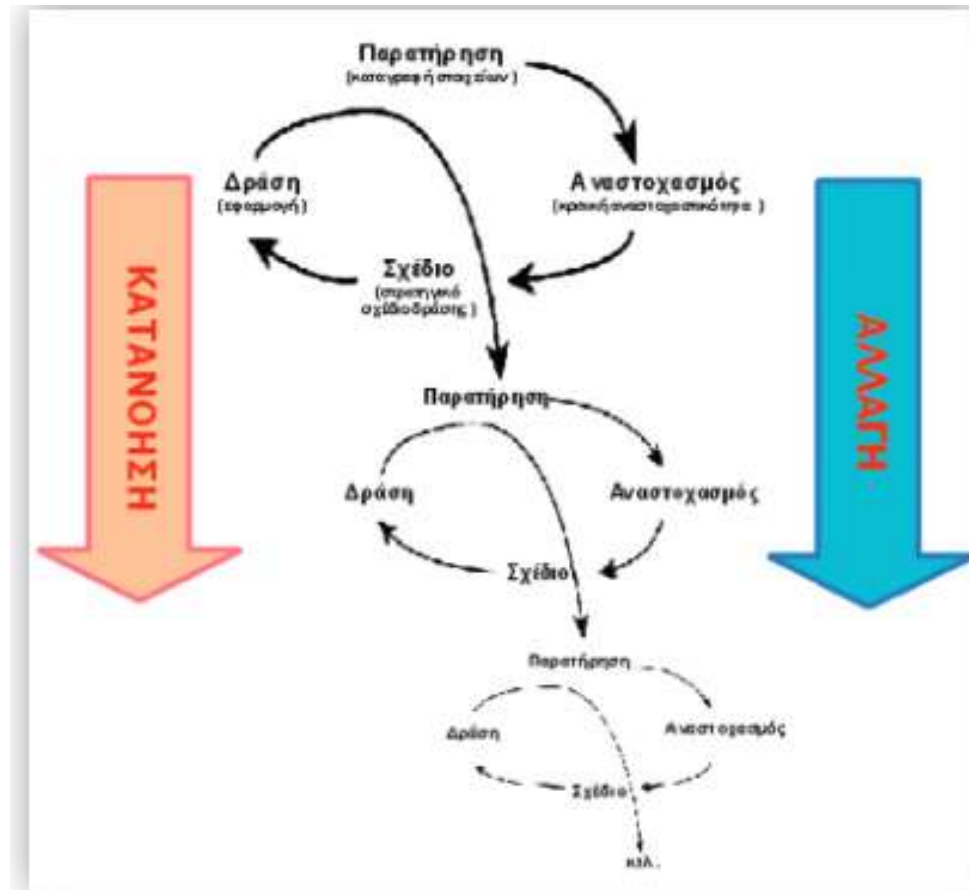
Σκοπός της έρευνας δράσης

- Η βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας
- Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών

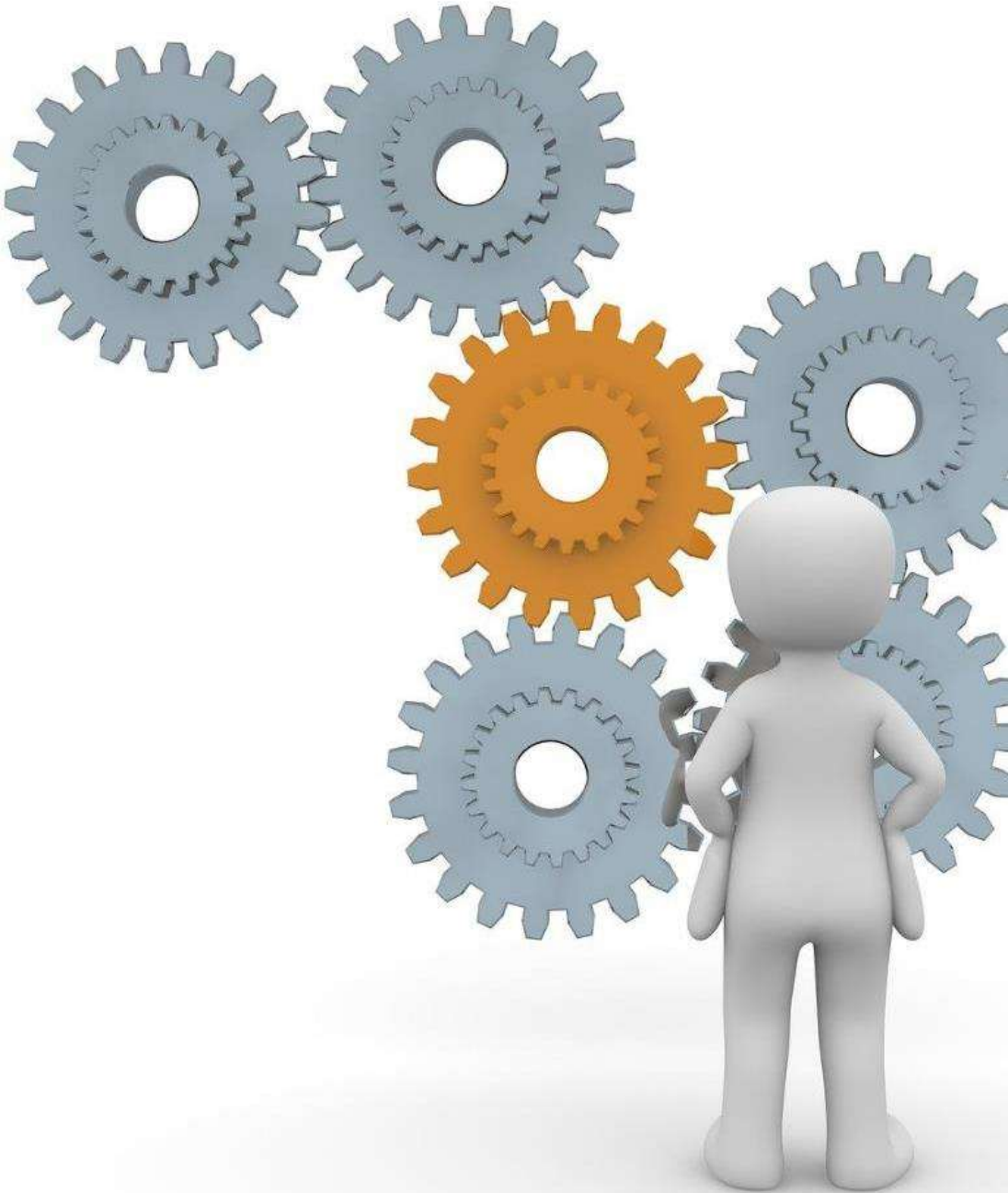

Βασικά χαρακτηριστικά της έρευνας δράσης

□ Η κυκλική σπειροειδής διάσταση της έρευνας δράσης

Πετρογιάννης, 2013

Βασικά χαρακτηριστικά της έρευνας δράσης

- Ο τοπικός χαρακτήρας του πλαισίου που διαδραματίζεται το γεγονός
- Οι συμμετοχικές, συνεργατικές και αναστοχαστικές διαδικασίες
- Η παρουσία επιστημονικού συνεργάτη / κριτικού φίλου / διευκολυντή
- Οι αναστοχαστικές αναφορές των εκπαιδευτικών

(Κατσαρού, 2013 · Κατσαρού & Τσάφος, 2018 · Τσάφος, 2014)

Ερώτηση για αναστοχασμό

- ✓ Ποια βασικά χαρακτηριστικά της έρευνας-δράσης θεωρείτε ότι μπορούν να συμβάλουν στην αντιμετώπιση της Ε.Βι.Ε.;

Γιατί συμμετοχική έρευνα δράσης;

Αποτελεσματικότητα στην πρόληψη και αντιμετώπιση των περιστατικών Ενδοσχολικής Βίας και Εκφοβισμού, καθώς παρατηρείται:

- ✓ Παραγωγή νέων ιδεών για καθοδήγηση της δράσης με πραγματικά δεδομένα της σχολικής μονάδας
- ✓ Αξιοποίηση του επιστημονικού θεωρητικού πλαισίου με σκοπό τον σχεδιασμό βελτιωτικών ενεργειών
- ✓ Άμεση ορατότητα βελτίωσης στο πεδίο
- ✓ Επίδραση στη βελτίωση και στην αλλαγή συνολικά του σχολείου
- ✓ Ενδυνάμωση των συμμετεχόντων
- ✓ Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων

Γιατί συμμετοχική έρευνα δράσης;

- ✓ Δημιουργία πλαισίων συνεργασιών της σχολικής κοινότητας για πρόληψη και αντιμετώπιση
- ✓ Τεκμηριωμένη πρακτική σε αποτελεσματικές παιδαγωγικές μεθόδους και σε ισχυρές συνεργασίες
- ✓ Αναγνώριση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών γνωρισμάτων της σχολικής μονάδας
- ✓ Ανάδειξη των υπάρχουσών παραδοχών και οικοδόμηση μιας κοινής ενιαίας αντίληψης για τις απαιτούμενες αλλαγές

- Υπάρχει δυνατότητα αξιοποίησης της έρευνας-δράσης εντός της σχολικής μονάδας για την πρόληψη, διερεύνηση και αντιμετώπιση της Ε.ΒΙ.Ε.;
- Σε ποιο πλαίσιο;

Σκοπός και στόχοι

- Συνεχής βελτίωση της ποιότητας του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου.
- Εντοπισμός θετικών σημείων, αδυναμιών, περιθωρίων βελτίωσης και αναγκών.
- Βάση για τον προγραμματισμό του εκπαιδευτικού έργου.
- Βάση για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση δράσεων που συμβάλουν στη βελτίωση της ποιότητας των τριών βασικών λειτουργιών της σχολικής μονάδας.

Υ.Α.108906/ΓΔ4/ΦΕΚ4189/10-9-2021 «Συλλογικός προγραμματισμός, εσωτερική και εξωτερική αξιολόγηση των σχολικών μονάδων»

Άξονες

Παιδαγωγική - μαθησιακή λειτουργία

- 1. Διδασκαλία, μάθηση, αξιολόγηση
- 2. Σχολική διαρροή – φοίτηση
- 3. Σχέσεις μεταξύ μαθητών
- 4. Σχέσεις μεταξύ μαθητών - εκπ/κών
- 5. Σχέσεις σχολείου - οικογένειας

Διοικητική λειτουργία

- 6. Ηγεσία - Οργάνωση & διοίκηση
- 7. Σχολείο & κοινότητα

Επαγγελματική ανάπτυξη εκπ/κών

- 8. Συμμετοχή των εκπ/κών σε επιμορφωτικές δράσεις
- 9. Συμμετοχή των εκπ/κών σε εθνικά - ευρωπαϊκά προγράμματα

Μια συνεχής κυκλική διαδικασία 3 σταδίων

ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

- ✓ Αξιολογώ τεκμηριωμένα
- ✓ Εντοπίζω αδυναμίες
- ✓ Προτείνω λύσεις
- ✓ Υιοθετώ πρακτικές
- ✓ Λαμβάνω αποφάσεις

ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

- ✓ Θέτω στόχους
- ✓ Ιεραρχώ προτεραιότητες
- ✓ Συγκροτώ ομάδες δράσης
- ✓ Διαμορφώνω σχέδια δράσης

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

- ✓ Παρακολουθώ
- ✓ Ελέγχω
- ✓ Τροποποιώ
- ✓ Προσαρμόζω
- ✓ Συλλέγω στοιχεία
- ✓ Ανατροφοδοτώ

Ομάδες Δράσης

Φόρμες Αποτύπωσης Σχεδίου Δράσης

Α. Σχεδιασμός της Δράσης

Αναγκαιότητα - Στόχοι

Ενέργειες & χρονοδιάγραμμα υλοποίησης

Πόροι - μέσα - ερευνητικά εργαλεία

Κριτήρια επιτυχίας της Δράσης

Διαδικασίες αξιολόγησης της Δράσης

Ανατροφοδότηση - Προτάσεις Σ.Ε.

Β. Υλοποίηση της Δράσης

Περιγραφή

Γ. Αποτίμηση της Δράσης

Αλλαγές σε σχέση με τον αρχικό σχεδιασμό (ειφόσον υπήρξαν)

Αποτελέσματα της Δράσης

Βαθμός επίτευξης των στόχων που είχαν τεθεί

Βαθμολογία

Παράμετροι που διευκόλυναν την επίτευξη των στόχων

Δυσκολίες που παρουσιάστηκαν

Υλικό που παρήχθη ή αξιοποιήθηκε

Επιμορφώσεις που τυχόν υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο της Δράσης

Προτάσεις για αξιοποίηση των πρακτικών που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της Δράσης

Προτάσεις για αναγκαίες επιμορφώσεις στο πλαίσιο της δράσης

Προτάσεις για συνέχιση της Δράσης/ για νέες Δράσεις το επόμενο έτος

Ευχαριστούμε
για την προσοχή σας

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ελληνόγλωσση

- Αυγητίδου, Σ. (2014). *Οι εκπαιδευτικοί ως ερευνητές και ως στοχαζόμενοι επαγγελματίες υποστηρίζοντας την επαγγελματική μάθηση για μία συμμετοχική και συνεργατική εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg.
- Altrichter, H., Posch, P. & Somekh, B. (2001) *Οι εκπαιδευτικοί Ερευνούν το Έργο τους. Μια εισαγωγή στις Μεθόδους της Έρευνας Δράσης*, Δεληγιάννη, Μ. (μτφρ), Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο.
- Cummins J.(1999).*Ταυτότητες υπό διαπραγμάτευση: Εκπαίδευση με σκοπό την ενδυνάμωση σε μια κοινωνία της ετερότητας*. Αθήνα: Gutenberg.
- Κατσαρού, Ε. (2013). Κριτική Έρευνα – Δράση και Κριτική Ανάλυση Λόγου: Δυνατότητες Συνδυασμού και Περιοριστικοί όροι. Στο Μάριος Πουρκός (επιμ.). *Δυνατότητες και όρια της μείξης των μεθοδολογιών στην κοινωνική, ψυχολογική και εκπαιδευτική έρευνα: επιστημονικά και μεθοδολογικά ζητήματα των προοπτικών διερεύνησης του ερευνητικού σχεδιασμού* (σσ. 373-396). Αθήνα: ΙΩΝ
- Κατσαρού, Ε. & Τσάφος, Β. (2003). *Από τη διδασκαλία στην έρευνα. Η εκπαιδευτική έρευνα δράσης*. Αθήνα: Σαββάλας
- Κατσαρού, Ε., & Τσάφος, Β. (2016). Ο ρόλος του εξωτερικού συνεργάτη στην ενδοσχολική επιμόρφωση ανιχνεύοντας την οπτική του. Στον Γ. Μπαγάκη (Επιμ. Εκδ.). *Μεθοδολογία, Πολιτικές, Πρακτικές Επιμόρφωσης και Επαγγελματικής Ανάπτυξης του Εκπαιδευτικού που Βασίζονται στο Σχολείο* (σσ.88-98). Εκδόσεις Γρηγόρης.
- Κατσαρού Ε. & Τσάφος, Β. (2018). *Ορίζοντας την εκπαιδευτική έρευνα δράση στην Ελλάδα: Στην προοπτική μιας επαγγελματικής κοινότητας εκπαιδευτικών ερευνητών*. Αθήνα & Ρέθυμνο: ΦΚΣ & ΤΕΑΠΗ.
- Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου (2015). Οδηγός διαχείρισης περιστατικών σχολικής βίας και εκφοβισμού.
- Τσάφος, Β. (2018). Νοηματοδότηση της εκπαιδευτικής έρευνας δράσης στο σύγχρονο ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο: Αναζητώντας τα διαφοροποιητικά της χαρακτηριστικά. Στο Κατσαρού Ε. & Τσάφος, Β. (επ.). *Ορίζοντας την εκπαιδευτική έρευνα δράση στην Ελλάδα: Στην προοπτική μιας επαγγελματικής κοινότητας εκπαιδευτικών ερευνητών*. Αθήνα & Ρέθυμνο: ΦΚΣ & ΤΕΑΠΗ.
- Πετρογιάννης, Κ. (2013). *Η έρευνα-δράση – Μερικές σκέψεις για τη λειτουργία και την σημασία της στα προσχολικά πλαίσια αγωγής*. Πρακτικά του 10ου Πανελληνίου Μετεκπαιδευτικού Συνεδρίου, 65-72.
- Μπουζάκης, Σ. (2011). Επιμόρφωση εκπαιδευτικών: εθνικές και ευρωπαϊκές διαστάσεις. Στο Οικονομίδης, Β. (επιμ.) *Εκπαίδευση & Επιμόρφωση εκπαιδευτικών Θεωρητικές και ερευνητικές προσεγγίσεις* (σελ. 602 – 607). Αθήνα: Πεδίο Παιδαγωγών Προσχολικής Ηλικίας Τ.Ε.Ι.
- Σακούλης, Δ., Ασημάκη, Α., Βεργίδης, Δ. (2017). *Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: ζητήματα ορισμού και τυπολογίας. Η ελληνική εμπειρία και οι διεθνείς τάσεις*. Επιστημονικό Εκπαιδευτικό Περιοδικό «εκπ@ιδευτικός κύκλος», 5 (1) 104-122.
- Τσάφος, Β. (2014α). *Αναλυτικό πρόγραμμα: Θεωρητικές προσεγγίσεις και εκπαιδευτικοί προσανατολισμοί - αναζητώντας νέες σταθερές σε έναν αβέβαιο κόσμο*. Μεταίχμιο.
- Τσάφος, Β.(2014β). Συμμετοχικές και δυναμικές μορφές επιμόρφωσης: Θεωρητική πλαισίωση και πρακτικοί προσανατολισμοί. Στους Ζ. Παπαναούμ & Μ. Λιακοπούλου (Επιμ. Εκδ.). *Υποστηρίζοντας την Επαγγελματική Ανάπτυξη των Εκπαιδευτικών: εγχειρίδιο επιμόρφωσης* (σσ.23-35). Εκδόσεις Υ.ΠΑΙ.Θ.
- Τσιώλης, Γ. (2018). Έρευνα-δράση και ποιοτική έρευνα: εκλεκτικές συγγένειες και συγκλίσεις. εκλεκτικές συγγένειες και συγκλίσεις. Στο Κατσαρού Ε. & Τσάφος, Β. (επ.). *Ορίζοντας την εκπαιδευτική έρευνα δράση στην Ελλάδα: Στην προοπτική μιας επαγγελματικής κοινότητας εκπαιδευτικών ερευνητών*. Αθήνα & Ρέθυμνο: ΦΚΣ & ΤΕΑΠΗ.
- Vygotsky, L. S. (1988). *Σκέψη και γλώσσα*. Μτφρ. Α. Ρόδη. Αθήνα, Γνώση (α' ρωσ. 1934).

Ξενόγλωση

- Bauman, S., & Yoon, J. (2014). This Issue: Theories of Bullying and Cyberbullying. *Theory Into Practice*, 53(4), 253–256.
- Bruner, J. S. (1966). *Toward a theory of instruction*, Cambridge, Mass.: Belkapp Press.
- Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological models of human development. In *International Encyclopedia of Education* (Vol. 3, 2nd ed.). Oxford: Elsevier
- Cohen, L., Manion, L. and Morrison, K. (2008) *The Methodology of Educational Research*. Metaichmio, Athens.
- Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological models of human development. In *International Encyclopedia of Education* (Vol. 3, 2nd ed.). Oxford: Elsevier
- Elliott, J. (1991) *Action Research for Educational Change*. Open University Press, Buckingham.
- Ellis, A., & Dryden, W. (1997). *The Practice of Rational Emotive Behavior Therapy*. Springer Publishing Company, Inc.
- Fullan., & Ballew, A.C., (2004). *Leading in a culture of change Personal Action Guide and Workbook*. Jossey-Bass.
- Hardy, I. (2012). *The politics of teacher professional development policy: Research and practice*. Taylor and Francis Group-Routledge.
- Kurum, G. & Cinkir, S. (2019). An authentic look at evaluation in education: A school self evaluation model supporting school development. *Eurasian Journal of Educational Research*, 83, 253-286.
- Ling, L. M. (2002). A tale of two teachers: Teachers' responses to an imposed curriculum reform. *Teacher Development*, 6 (1) 33–46.
- MacBeath, J., Boyd, B., & Rand, J. (1996). *Schools speak for themselves: Towards a framework for school-evaluation*. National Union of Teachers
- McNiff, J. (1995). *Action Research for Professional Development*. Hyde Publications.
- Piaget, J. and Inhelder, B. (1969) *The Psychology of the Child*. Basic Books, New York
- Stoll, L., Bolam, R., McMahon, A., Wellace, M., & Thomas, S. (2006). Professional learning communities: a review of the literature. *Journal of Educational Change*, 7, 221–258.

**Επιμόρφωση για την
Ενδοσχολική Βία και τον Εκφοβισμό
(Ε.ΒΙ.Ε.)**

Εκπόνηση Επιμορφωτικού Υλικού

Σύμβουλοι ΙΕΠ

- Αφεντουλίδου Άννα
- Βούρβουλη Σταυρούλα
- Γελαστοπούλου Μαρία
- Καλογηράτου Ευαγγελία
- Καραγιάννη Σοφία
- Κλημεντιώτη Χριστίνα
- Μίνη Πάμελα
- Νίκα Μαρία
- Παπαγεωργίου Σοφία
- Πήλιουρας Παναγιώτης
- Συκά Χριστίνα-Ερριέττα
- Χαραλαμπίδου Παυλίνα
- Χαντζούλη Ελένη
- Χριστοδούλου Νικόλαος

Στελέχη Υ.ΠΑΙ.Θ.Α.

- Μαρούδας Ηλίας
- Νικολόπουλος Βασίλειος
- Ρέντζη Αργυρώ